

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potencialne za trajnostni razvoj v okviru EU.

Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi Integral Green Slovenia (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

PETI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 27. nadaljevanje

13. 3. 2018

27. Integralna zelena Slovenija v znamki »I FEEL SLOVENIA« in s prilagojenim razvojem kmetijstva

Z Markom Pogačnikom in dr. Nevenko Bogataj smo pričeli graditi model Integralne zelene Slovenije. V skladu s konceptualnim okvirom integralnih svetov (Lessem, Schieffer) se GENE proces zastavi v »južni« sferi, z vpetostjo v skupnost in v sožitju z naravo. V ekonomskem smislu govorimo o samozadostnem, na skupnosti temelječem gospodarstvu. Kot smo že večkrat ugotovili, je odnos do narave za Slovence še posebej pomemben.

Tudi slovenska znamka »I FEEL SLOVENIA«, dobro uveljavljena doma in v tujini, v jedro postavlja »slovensko zeleno« in kot poslanstvo izraža »Naprej z naravo«. ¹ Znamko so soustvarjali predstavniki različnih področij:

¹ Povzeto po Priročniku znamke Slovenije (2007), ki je dostopen prek:

http://www.ukom.gov.si/si/promocija_slovenije/znamka_slovenije_i_feel_slovenia/.

civilne sfere, gospodarstva, turizma, kulture in umetnosti, znanosti, športa in politike. Velika usklajenost njihovih odgovorov je zagotovilo, da znamka Slovenije predstavlja bistvo Slovenije ne glede na posamezno področje, da so v znamki »posneti« bistveni elementi življenja Slovencev.

V jedru znamke Slovenije je naslednja trditev: *»V Sloveniji je zelena več kot le barva; je »slovenska zelena«, ki izraža ravnotežje med umirjenostjo narave in prizadevnostjo Slovencev. Govori o neokrnjeni naravi in naši osredotočenosti, da jo tako tudi ohranimo. ... Slovenije se zato nikoli ne spominjamo po podobah. Spomin na Slovenijo združuje vonj gozda, žuborenje potoka, presenetljiv okus vode ter mehko lesa. Slovenijo čutimo.«*

Znamka Slovenije povezuje naravo in skupnost (človeštvo) na naslednji način: *»Želimo prispevati in tako ohraniti slovensko zeleno za naslednje generacije.«*

Dr. Nevenka Bogataj je v včerajšnjem prispevku že opozorila, da je k ohranjeni naravi Slovenije prispevalo tudi tradicionalno kmetijstvo. Prof. Jože Osterc, starosta slovenskega kmetijstva in minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v prvih letih samostojne Slovenije poleg te vloge poudarja še druge prispevke te naše tradicionalne in v kulturno dediščino vpete dejavnosti. Prisluhnimo, kaj nam ima povedati!

Dr. Darja Piciga

Integralna zelena Slovenija zahteva prilagojen razvoj kmetijstva

Integralna zelena Slovenija zahteva prizadevanja za trajnostni razvoj vseh področij človekovega delovanja. Kmetijstvo je med področji, ki igrajo pri prehodu na integralno zelena ekonomijo zelo pomembno vlogo. V razvoj nekega območja morajo biti vključene vse dejavnosti, ki so se v zgodovini na tem območju razvile, ga oblikovale in določajo njegovo identiteto ter celo značaje njegovih prebivalcev. Dejavnosti ljudi na nekem območju so oblikovale tudi krajino, kulturo bivanja in življenja, pa tudi kulinariko. Vse to je dediščina območja in sočasno države, Evrope in celo sveta. Zato smo to dolžni, ne glede na ceno, razvijati in ohranjati. Številne od teh dejavnosti in lastnosti je mogoče ohranjati posredno s skrbjo za dejavnosti, ki so botrovale oblikovanju teh dejavnosti in lastnosti. Med dejavnostmi, ki so imele v Sloveniji pomembne vzporedne naloge, prav gotovo spada kmetijstvo. Na naših marginalnih in hribovitih območjih, ekonomsko gledano, kmetijska pridelava ne more biti konkurenčna pridelavi na ravninskih območjih Evrope in sveta, kjer so pridelovalni pogoji ugodnejši. Zato tega kmetijstva ne moremo in ne smemo brez zaščite izpostaviti globalni pridelavi hrane in globalni trgovini s kmetijskimi proizvodi.

V Sloveniji je kmetijstvo prav gotovo dejavnost z izjemnim vplivom na povezane dejavnosti in lastnosti. Govorimo o vzporednih (takozvanih kolateralnih) nalogah, ki jih opravlja kmetijstvo. Na nekaterih, manj ugodnih območjih za kmetovanje, je vrednost teh nalog enakovredna ali celo presega vrednosti kmetijske pridelave. Te posredne naloge moramo ustrezno ovrednotiti in šele skupno vrednost pridelave in posrednih nalog primerjati z vrednostjo pridelave na območjih z ugodnejšimi pogoji za kmetovanje.

Suverenost naroda oz. države ni od ničesar bolj odvisna kot od tega, ali si pridelava doma dovolj hrane. Ob rodovitnosti kmetijske zemlje in produktivnosti kmetijstva je pogoj za to dovolj velika površina kmetijske zemlje na prebivalca. V Sloveniji smo v zadnjih desetletjih zaradi premalo odgovornega obnašanja do rodovitne kmetijske zemlje izgubili te znatno preveč. Po statističnih podatkih imamo manj kot 9 arov njivske zemlje na prebivalca, kar je strateško gledano premalo, da bi si lahko sami pridelali potrebno hrano. Zato bi morali zelo omejiti spremembo namembnosti kmetijskih zemljišč in njihovo izgubo. Za uravnotežen razvoj bi morali varovati sleherni m² kmetijske zemlje.

Slovenija ima veliko območij, ki so za kmetovanje manj primerna od območij marsikje v Evropi in v svetu. Toda prav na teh območjih se je s kmetovanjem oblikovala specifična kulturna krajina s posebnimi oblikami življenja in ustvarjanja. Na teh območjih je še kako pomembno gledati na kmetijstvo kot na kulturo kmetovanja (v skladu z imenom »agriculture«). Takšno gledanje šele omogoča pravilno oceno pomena in

vrednosti kmetovanja, kar je pogoj za ustrezno kmetijsko politiko, ki zagotavlja ohranitev večine kmetijske zemlje v funkciji za kmetovanje in s tem za pridelavo hrane, narodno suverenost in ohranitev kulturne krajine z vsemi njenimi lastnostmi, ki omogočajo preživetje Slovencev na tem prostoru. Brez ohranitve tudi marginalnih kmetijskih površin za pridelavo hrane in ohranitve poseljenosti na teh za kmetijstvo manj ugodnih kmetijskih površinah dolgoročno Slovenci kot narod ne bomo preživel. Za Slovence je torej kmetijstvo nenadomestljivo tudi iz nacionalnega vidika.

Slike: Raznoliki pogoji za kmetijstvo:

- *Planina Konjščica (levo zgoraj, foto: Aleš Zdešar)*
- *Pogled na Kolpo v bližini Vinice (levo spodaj, foto: Jošt Gantar)*
- *Kulinarika, Branik (desno foto: Jošt Gantar)*

Vse: <https://www.slovenia.info>

Zaradi različnih primernosti območij za gospodarno kmetovanje morajo biti tudi podpore različne in različno visoke. Čim bolj raznolike so naravne danosti za gospodarno kmetovanje, tem bolj raznolika in tankočutna mora biti kmetijska politika. Tudi spodbude ter podpore kmetijstvu morajo biti različne in različno visoke. Strinjam se s tistimi, ki za številne težave (tudi zmanjšano pridelavo) krivijo kmetijske subvencije. Te s podpiranjem ekstenzivnega kmetijstva ne stimulirajo kmetov za povečano pridelavo. Kmetijska politika bi se morala potruditi za takšno obliko podpor, ki jih EU dovoljuje in spodbujajo vzporedne naloge ter preko njih vplivajo na povečano pridelavo. Posredno bi povečana pridelava povečala tudi samooskrbo. Ker EU preko nekaterih programov take naloge že podpira (npr. s programi razvoja podeželja), z argumenti bruseljske administracije ne bi bilo težko prepričati in ji dokazati, da je za Evropo dobro, kar je dobro za Slovenijo, saj živimo v skupni državi. Izguba vrednot v Sloveniji pomeni izgubo vrednot v Evropi. V preteklih letih je prevelika uniformiranost podpor, ne glede na naravne danosti v posameznih območjih, prispevala v EU in

tudi pri nas k povečevanju razlik med regijami in botrovala izgubi vrednot, ki bi jih morali ohraniti. V današnjem času, ko pogosto kapital multinacionalk narekuje smer razvoja, pa takšno gledanje marsikomu ni všeč. Uklonitev željam multinacionalk ne pomeni samo ogrožitve sonaravnega razvoja kmetijstva, to pomeni ogrožitev trajnostnega razvoja vseh področij človekovega delovanja in ogroža tudi uveljavitev vizije Integralne zelene Slovenije. V EU se prepogosto oblikujejo predlogi zakonov, uredb in sporazumov, ki škodujejo ciljem trajnostnega razvoja, koristijo pa interesom multinacionalk, ki zagovarjajo globalizacijo in interese kapitala. Vse to povečuje socialno neenakost in vodi v razslojevanje družbe in povečuje napetosti med različnimi sloji prebivalstva. To obnašanje bo EU morala spremeniti, če dolgoročno želi preživeti.

Današnja EU je zelo raznolika. Posamezne regije in države, zlasti pa njihovi politiki gledajo na probleme in njihovo razreševanje zelo različno. V obnašanju posameznikov, pa tudi njihovih držav je mogoče zaslediti obilo egoizma in neetičnega ter netrajnostnega obnašanja ter odločanja. Čim ranjivejša sta območje ali država, tem odločneje se je potrebno takemu obnašanju upreti. To še kako velja za Slovenijo, ki je zaradi naravnih danosti in njene majhnosti posebno občutljiva za netrajnostno obnašanje, po drugi strani pa za neetično obnašanje zelo nalezljiva, kot kažejo dogajanja v zadnjih letih. Ne glede na ceno je za Slovenijo sprejemljivo le sonaravno kmetovanje. Slovenija je zaradi naravnih danosti (kras, razgibanost terena, tranzitne poti) bistveno bolj občutljiva za obliko kmetovanja kot nekatera druga območja v EU.

Gotovo bo ekološko kmetovanje pridobivalo na pomenu, toda vsaj v prehodnem obdobju bomo v Sloveniji večinoma kmetovali na integriran način, če želimo doseči trajnostne cilje. Integrirano kmetovanje je zahtevnejše od konvencionalnega kmetovanja. Zahteva več znanja pri pridelavi, predelavi in trženju ter boljše in povezano organiziranost na vseh nivojih. Boljša organiziranost je pomembna zlasti za izpolnjevanje zahtev potrošnika in za skrajšanje časa na poti od pridelovalca do potrošnika. Skrajšanje tega časa pa občutno prispeva k ohranitvi kakovosti pridelanih živil.

V zgodovini so bili slovenski kmetje zelo dobro povezani v združnem sistemu. Kmetje so povezani v združnem sistemu tudi danes, toda marsikje ta povezanost šepa, pri združnikih je prisotnega preveč egoizma. Povezanost in solidarnost bo potrebno izboljšati. Ko smo v letu 1992 pripravljali Zakon o združništvu, smo v strokovnih razpravah prišli do prepričanja, da je za naše drobnolastniško kmetijstvo organiziranost na klasičnih združnih principih najprimernejša. Zato jo kaže izboljšati in pospeševati.

Za sonaraven razvoj kmetijstva, ki je edini lahko sestavni del trajnostnega razvoja, pa je treba usposobiti aktivne kmete in mlade, bodoče prevzemnike kmetij. Za aktivne kmete mora poskrbeti kmetijska svetovalna služba, ki je organizirana pri KGZS, za mlade pa kmetijske šole na vseh nivojih. Pri uveljavitvi teh nalog nas čaka kar dosti dela.

Integrirano kmetovanje bo uspešno le, če ga bo spremljalo aplikativno razvojno raziskovalno delo, ki je v zadnjih letih kar precej nazadovalo. To raziskovanje je imelo bistveno večjo podporo, ko sta v nekdanji Jugoslaviji delovali Živinorejska poslovna skupnost in Kmetijsko-živilska razvojna skupnost. Najti moramo način, da bo ta oblika raziskovanja ponovno zaživela in bodo rezultati raziskav našli hitro pot do kmetov.

Ko govorimo o prizadevanjih za Integralno zeleno Slovenijo – to je polnovredno in mednarodno ugledno - se moramo torej zavedati, da takšne Slovenije ne moremo doseči brez ustrezne kmetijske politike in trajnostnemu razvoju prilagojenega kmetijstva. Pri tem morajo sodelovati tudi vsi, ki odločajo o kmetijski politiki.

Prof. Jože Osterc

Zaradi izjemnega pomena sonaravnega kmetijstva in prehranske samooskrbe se bomo tej temi še posvečali.

Dr. Darja Piciga